

Krönika

”Kommunernas stadsbyggande är i kris”

”Kommunernas stadsbyggande är i kris”. Den rubriken ser du sällan i någon tidning eller hör i radio eller TV. Nyheten är antagligen inte tillräckligt intressant för mediabruset. Trots det vill jag påstå att den i alltför många hörn av vårt land är sann. Arkitektur och stadsbyggande berör människor. Jag möts ofta av frågor och påståenden när mitt yrkesval avslöjas i det privata livet. På svenskt kalas frågar man nämligen först ”vad gör du då?” innan man berör känsligare saker som ”vad gör du här?” eller ändå värre ”hur mår du?”. Efter den trevande inledningen kommer då ofta någon form av kommentar, ”så tråkig svensk arkitektur är” eller ”varför bygger vi inte fler vackra torg?” eller ”varför har kommunen sagt nej till mitt nya garage på ”bara” 130 kvadratmeter? Många människor är genuint intresserade av vad som byggs och hur det kommer att bli med olika planerade projekt. De allra flesta har en åsikt om den gemensamma offentliga miljön även om det uttrycks på olika sätt. En del vill bevara, en del vill bygga mer modernt, en del vill ha fler mysiga kaféer, men väldigt sällan är man likgiltig eller ointresserad.

Förtroendet för det offentliga kraft att skapa attraktiva miljöer är idag ganska svagt men kan mötas av oss som jobbar i vardagen. En bra och tydlig service i varje enskilt moment från oss handläggare och framför allt bra genomförda projekt i verkligheten tror jag kan förbättra tilliten.

Få kommuner klarar idag att själva driva fram intressanta stadsutvecklingsprojekt. Den privata sektorn med avgränsat exploateringsintresse för helheten har tagit över och driver på. Hur många köpcentra de senaste tio åren i Sverige har styrts och initierats av det offentliga och hur många har tillkommit efter privata initiativ och sedan bekräftats i den offentliga planeringen? Under tiden slåss politiken med hållbarhetsfrågor på symbolnivå och intresserar sig ibland mindre för stadens struktur och utseende och vad medborgarna egentligen vill. Efterfrågeplanering grundad på enkäter och intervjuer är en klar bristvara i Sverige. Jag träffar fler ”amatörer” som har en helhetsbild av staden, en idé om vad den borde innehålla och hur den skulle kunna förskönas än vad jag träffar ”proffs” i sammanträdesrummen. Varför är det så?

Mycket av stadsbyggandets vardag fastnar tyvärr i detaljer och byråkrati och för lite handlar om resultatet som skulle uppnås. På stadsbyggnadskontoret som är min arbetsplats i Norrköping jobbar vi på för att utveckla staden trots hindren. Norrköping har en fantastisk stadskärna, sammanhållen stadsbebyggelse med kollektivtrafik i form av spårvagn och ett dramatiskt vatten i form av den forsende Strömmen. Stan har gått från 70-talets industrikras till utveckling och tillväxt. Just nu bygger vi spårväg till den sydöstra delen för att ytterligare binda ihop de olika delarna av staden. Det är ett av många planprojekt som gör att vi har fullt upp och där merparten just syftar till mer stad, mindre av utglesning och förort.

Alltfler specialister borrar sig allt djupare ner i mer och mer avgränsade områden och blir mer och mer övertygade om att just deras lilla bit är den viktigaste. Fragmentiseringen bara

fortgår och det syns tydligt i planarbetet. För oss som varit med ett tag så ser vi att remissvaren på ett förslag blir allt krångligare och mer detaljerat. Även politiken hugger mer på enskildheter och får också allt svårare att se till helheten. Att då vara den som ska stå för totalprodukten dvs. stadsbyggandet kräver stor erfarenhet och kräver en ganska tuff attityd. Styrts inte projekten hårt från den som ansvarar för helheten blir allt ett enda suboptimerande där det särintresse som skriker högst får mest.

Kommunerna ligger trångt till med stor personalomsättning och utsatt arbetssituation för de unga nya medarbetare som rekryterats de senaste åren. I Norrköping har vi i vår verksamhet en medianålder som ligger på ca 33-34 år. Ett tufft utgångsläge som många kommuner känner igen sig i. Våra arkitekt- och planeringsutbildningar borde innehålla kurser i hur man värnar idén och helheten i ett projekt i större grad än vad som är fallet idag. Argumentationen måste tyvärr vara hård då respekten för den som tänker på mer än särintressena blivit lägre. Det som stryker på foten först ”är den hållbara helheten”, en från början god idé smulas sönder av beskäftiga förståsigpåare både bland tjänstemän och politiker. Särintressena med alla krav på skyddsavstånd och buffertzoner gör att staden sakta men säkert sprids ut, s.k. sprawl. Med alla sektorsintresserna på plats skulle det antagligen inte gå att bygga de städer från 1800-talet och tidigt 1900-tal som vi värderar högt idag. Norrköping har en fantastisk miljö i sitt s.k. industri-landskap med de gamla textilindustriella byggnaderna längs Strömmen. Den miljön skulle aldrig gå att bygga idag om alla sektorsintressen skulle få sitt.

Vad kommer vi att efterlämna till nästa generation? Som stadsarkitekt förväntas man stå för helheten i stadsmiljön. Det är givetvis lite märkligt att just en tjänst ska ha hela det ansvaret. Ansvaret borde ju i hög grad även ligga på trafikplaneraren, biologen eller brandingenjören, så är det inte idag. Går man emot helhetslösningen borde bevisbördan ligga på särintresset inte på den som ska få ihop helheten.



Dag Johansson
dag.johansson@norrkoping.se
Stadsarkitekt
Norrköpings kommun